POSŁOWIE/AFTERWORD

Jaromír Krško

Katedra slovenského jazyka a komunikácie,
Filozofická fakulta UMB, Banská Bystrica, Slovensko

**Nestor slovenskej onomastiky a jazykovedy
prof. PhDr. Vincent Blanár, DrSc.**

***1.12.1920 – †27.9.2012**

Začiatkom jesene, 27. septembra 2012, sa uzavrel životný oblúk významného dlhoročného vedeckého pracovníka Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV a univerzitného profesora PhDr. Vincenta Blanára, DrSc.

Odišiel vo veku nedožitých 92 rokov a len nedávno si vedecká komunita pripomínala na vedeckom seminári jeho životné jubileum – deväťdesiate narodeniny. Jeho kolegovia a kolegyne hodnotili mimoriadne bohaté vedecké dielo a jeho osobnostný a vedecký prínos do európskej, slovanskej i slovenskej jazykovedy, slavistiky a onomastiky.

Prof. PhDr. Vincent Blanár, DrSc. sa narodil 1. decembra 1920 v obci Hul v okrese Nové Zámky. Po štúdiách na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave pôsobil v rokoch 1943–1958 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského ako asistent, neskôr docent. Od roku 1961 pracoval v Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave, kde v rokoch 1969–1970 pôsobil vo funkcii vedúceho oddelenia dejín slovenčiny. V rokoch 1995–2005 prednášal na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

V Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV sa pod jeho vedením začal pripravovať systematický výskum historickej lexiky slovenčiny – aj jeho zásluhou

vznikla koncepcia slovníkového spracovania historickej lexiky slovenčiny. Roku 1973 vyšiel ukážkový zošit pod názvom *Slovenský historický slovník z predpisovného obdobia*. Výskumné aktivity v oblasti historickej lexiky boli zavŕšené pozoruhodným dielom *Historický slovník slovenského jazyka* v r. 1991–2008, ktoré vyšli pod vedením blízkeho spolupracovníka V. Blanára – PhDr. M. Majtána, DrSc. Historický slovník slovenského jazyka po prvý raz v dejinách slovenčiny dokumentuje podrobný obraz rozsahu a členitosti slovnej zásoby jazyka slovenskej národnosti v predpisovnom období slovenčiny (11.–18. storočie). Slovník predstavuje pramenné dielo pre poznávanie staršej slovenčiny.

Výraznú vedecko–bádateľskú stopu zanechal V. Blanár v oblasti onomastiky. Problematike vlastných mien zostal verný počas celého obdobia svojho vedeckého bádania. Aj pod jeho vedením sa formovala silná česko-slovenská onomastická škola. Blanárov netradičný a moderný pohľad na vznik a fungovanie vlastných mien v komunikácii a v ľudskej spoločnosti pozdvihol onomastiku na modernú vedeckú disciplínu. Teórii vlastných mien sa venoval v stovkách vedeckých štúdií, vydal viacero monografií, z ktorých je potrebné spomenúť napr. *Príspevok ku štúdiu slovenských osobných a pomiestnych mien v Maďarsku* (1950), *Živé osobné mená na strednom Slovensku. I.1. Designácia osobného mena; I.2. Distribúcia obsahových modelov* (1978, 1983 – spolu s J. Matejčíkom), *Teória vlastného mena (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii)* (1996, v nemeckej verzii vyšla v r. 2001). Súbor vybraných lexikologických a onomastických štúdií vydalo slavistické pracovisko v Lipsku v spolupráci s Jazykovedným ústavom Ľ. Štúra SAV pod názvom *Selecta Linguistica et Onomastica* (2001). Poslednú monografiu profesora Blanára *Vlastné meno vo svetle teoretickej onomastiky* vydala Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV spolu s Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra SAV v roku 2008 a o rok neskôr vyšla aj v Matici slovenskej s paralelným anglickým prekladom. Ide skutočne o vynikajúce zavŕšenie bohatého vedeckého diela, pretože v posledných monografiách V. Blanár sleduje problematiku výskumu vlastných mien s prihliadnutím na vývin doterajšieho filozofického a lingvistického myslenia, vracia sa k základným pojmom a atribútom svojej dlhoročnej vedecko–výskumnej práce v oblasti onomastiky a poukazuje na ich zásadný charakter v onomastickej teórii – zameriava sa predovšetkým na spätosť lingvistického a onomastického statusu vlastného mena, obsahovú, motivačnú a jazykovú stránku onymického znaku, funkčný a systémový pohľad na vlastné mená, modelovanie onymie a využitie jazykových prostriedkov v jednotlivých sústavách vlastných mien. Do centra jeho pozornosti sa dostáva aj jazyková a gramatická stránka proprií, špecifické postavenie gramatických kategórií a takisto špecifické využívanie jazykových prostriedkov v závislosti od jednotlivých tried vlastných mien.

Vedecký záber V. Blanára bol veľmi široký. Svoje precízne formulované teoretické názory vyslovil aj v oblasti lexikálnej sémantiky najmä v monografii *Lexikálno-sémantická rekonštrukcia* (1984), ale aj v ďalších štúdiách a príspev-

koch – *Lexikálny význam a označovaná skutočnosť v jazykovozemepisnom aspekte* (1980), *Lexikálny význam a princípy jeho poznávania* (1981), *K povahe a typológii sémantických príznakov* (1983) a v monografii *Porovnávanie lexiky slovanských jazykov z diachrónneho hľadiska* (1993).

Vedecká odbornosť a veľký podiel na rozvíjaní slavistiky, slovistiky a onomastiky priniesli profesorovi Blanárovi mnohé významné ocenenia – v roku 1985 získal Striebornú čestnú plaketu Ľudovíta Štúra SAV za zásluhy o spoločenské vedy, v roku 1990 získal Zlatú čestnú plaketu Ľudovíta Štúra SAV, v roku 1995 Zlatú medailu SAV za rozvoj spoločenských vied, Sofijská univerzita ocenila prácu V. Blanára udelením Zlatej plakety Sofijskej univerzity a udelením čestného doktorátu Doctor honoris causa Sofijskej univerzity. V roku 2009 prezident Slovenskej republiky udelil profesorovi Blanárovi štátne vyznamenanie *Pribinov kríž I. triedy* za významné zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky.

V odchode profesora Vincenta Blanára stratila slovenská, slovanská i európska jazykoveda vynikajúcu a rozhladenú vedeckú osobnosť, múdreho a pracovitého človeka a skvelého učiteľa. Spomienka na neho ostáva a treba veriť, že jeho vedecké dielo sa stane inšpiráciou pre ďalší rozvoj slovenskej a svetovej onomastiky a jazykovedy.

Češť jeho pamiatke!

Jaromír Krško

Prof. PhDr. Vincent Blanár, DrSc. (*1 December 1920 – †27 September 2012), the doyen of Slovak onomastics and linguistics

(Summary)

In the obituary we point out the importance of Professor Vincent Blanár in linguistics – historical lexicology and lexical semantics but mainly in onomastics. We emphasize the significance of his works in the field of theoretical onomastics and anthroponomastics. His monographs and studies dedicated to unofficial personal name represent a work of European importance.